

Wydział Nauk Technicznych

UNIVERSITY OF WARMIA AND MAZURY IN OLSZTYN
The Faculty of Technical Sciences
POLAND, 10-957 Olsztyn, M. Oczapowskiego 11
tel.: (48)(89) 5-23-32-40, fax: (48)(89) 5-23-32-55
URL: <http://www.uwm.edu.pl/edu/sobieski/> (in Polish)

TERMODYNAMIKA

Praca i ciepło

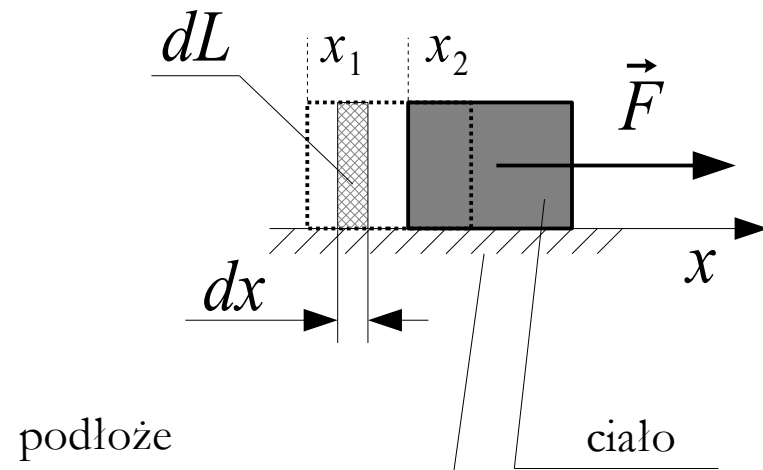
wersja: 27 maja 2023

Wojciech Sobieski

Olsztyn, 2013-2022

Ogólna definicja pracy

Praca – sposób przekazywania energii; w fizyce wielkość skalarna definiowana jako iloczyn skalarny wektora siły i wektora przemieszczenia.

Praca = siła $\times$ przesunięcie

$$dL = F \cdot dx$$

$$[N \cdot m] = [J]$$

$$L_{1-2} = \int_{x_1}^{x_2} F dx$$

Dżul – jednostka pracy; jest to praca wykonana przez siłę o wartości 1 [N] przy przesunięciu punktu przyłożenia siły o 1 [m] w kierunku równoległym do kierunku działania siły.

Rodzaje pracy

Rodzaje pracy:

- praca związana ze zmianą objętości:
  - praca bezwzględna – wewnętrzna i zewnętrzna
  - praca względna (użyteczna, wtłoczenia) – wewnętrzna i zewnętrzna
- praca związana ze zmianą ciśnienia:
  - praca techniczna

lub:

- praca objętościowa
(związana ze zmianą objętości)
- praca nieobjętościowa
(bez zmiany objętości,
np. praca ładunków elektrycznych)

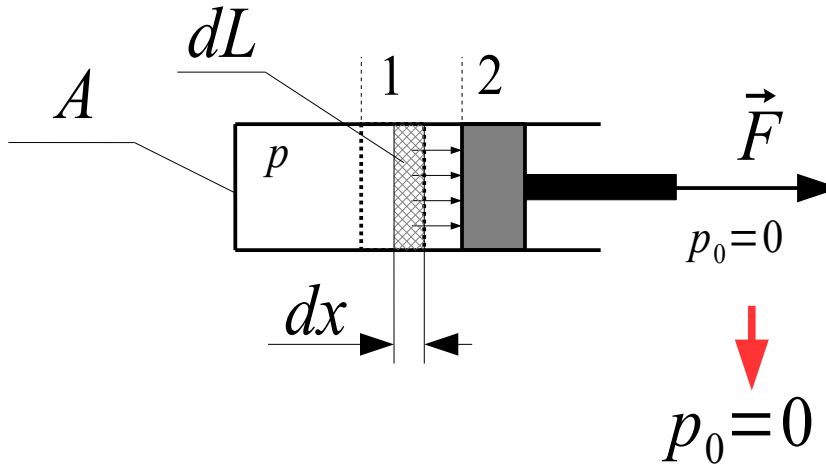
Praca bezwzględna

Praca bezwzględna – praca przekazywana z układu termodynamicznego do otoczenia, przy czym na zewnątrz układu panuje próżnia.

$$dL = F \cdot dx$$

$$dL = p(V) \cdot A \cdot dx$$

$$dL = p(V) \cdot dV$$

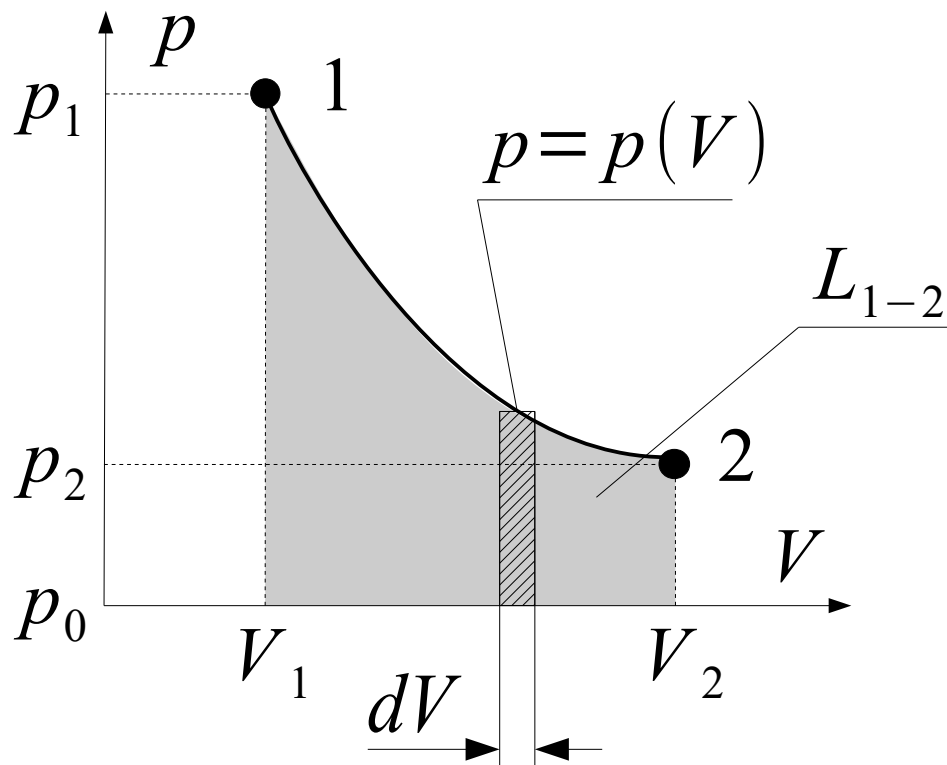
$$F = [p(V) - p_0] \cdot A \quad A \cdot dx = dV$$

$$L_{1-2} = \int_{V_1}^{V_2} p(V) dV$$

p – ciśnienie bezwzględne
 V – objętość całkowita

Praca bezwzględna

$$L_{1-2} = \int_{V_1}^{V_2} p(V) dV$$

wykres pracy

praca jednostkowa

$$l_{1-2} = \frac{L_{1-2}}{m} \quad \left[\frac{J}{kg} \right]$$

$$l_{1-2} = \int_{V_1}^{V_2} p \left(\frac{V}{m} \right) d \frac{V}{m}$$

$$l_{1-2} = \int_{V_1}^{V_2} p(v) dv$$

objętość właściwa

różniczkowa postać pracy

$$dl = p \cdot dv$$

Praca względna

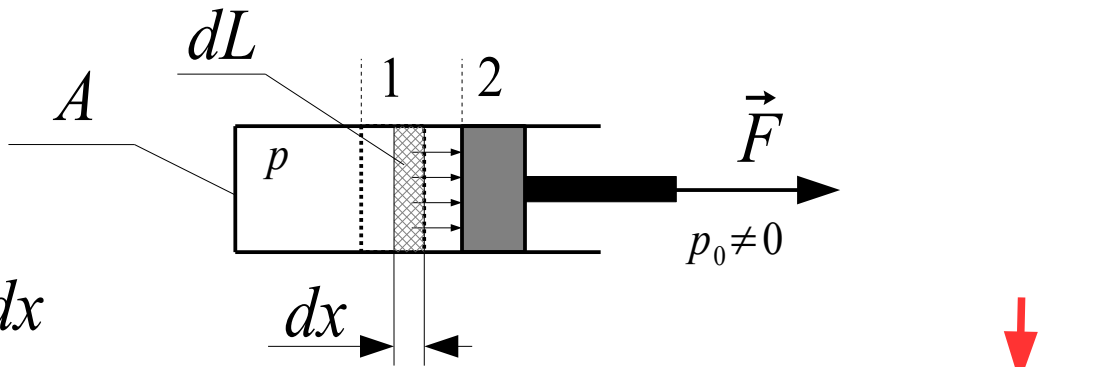
Praca względna (użyteczna, wtłoczenia) – praca przekazywana z układu termodynamicznego do otoczenia, przy czym na zewnątrz układu nie panuje próżnia.

$$dL_u = F \cdot dx$$

$$dL_u = [p(V) - p_0] \cdot A \cdot dx$$

$$dL_u = [p(V) - p_0] \cdot dV$$

$$L_{u1-2} = \int_{V_1}^{V_2} [p(V) - p_0] \cdot dV$$

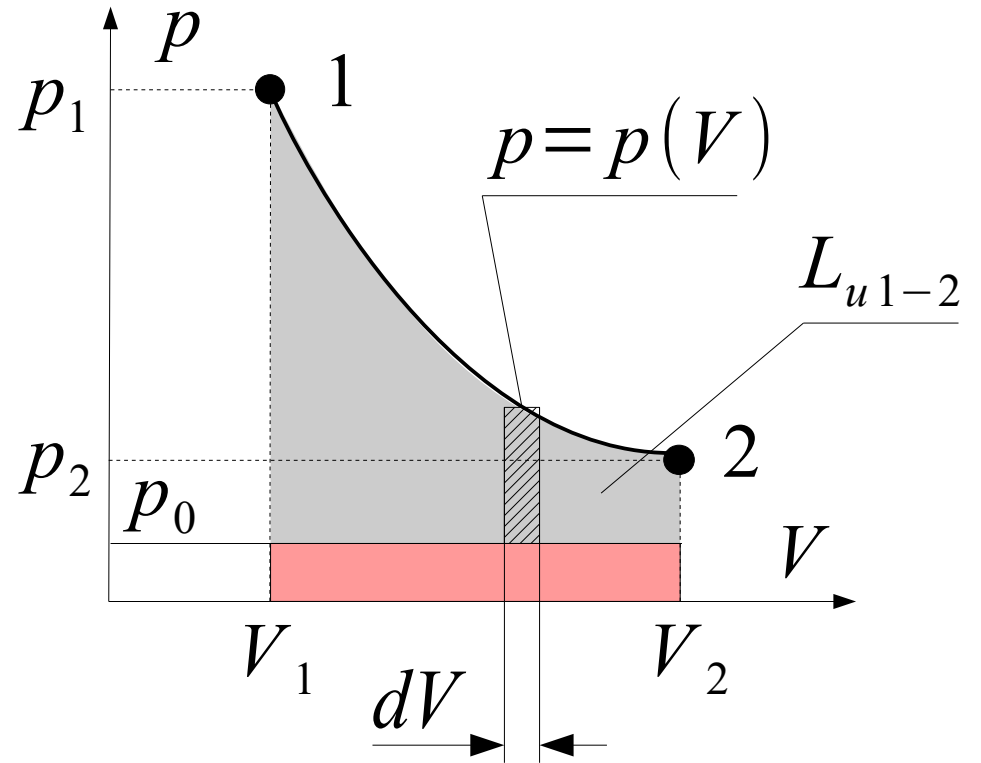
$$F = [p(V) - p_0] \cdot A$$

$$A \cdot dx = dV$$

Praca względna

$$L_{u1-2} = \int_{V_1}^{V_2} [p(V) - p_0] \cdot dV$$

$$L_{u1-2} = \int_{V_1}^{V_2} p(V) \cdot dV - \int_{V_1}^{V_2} p_0 dV$$

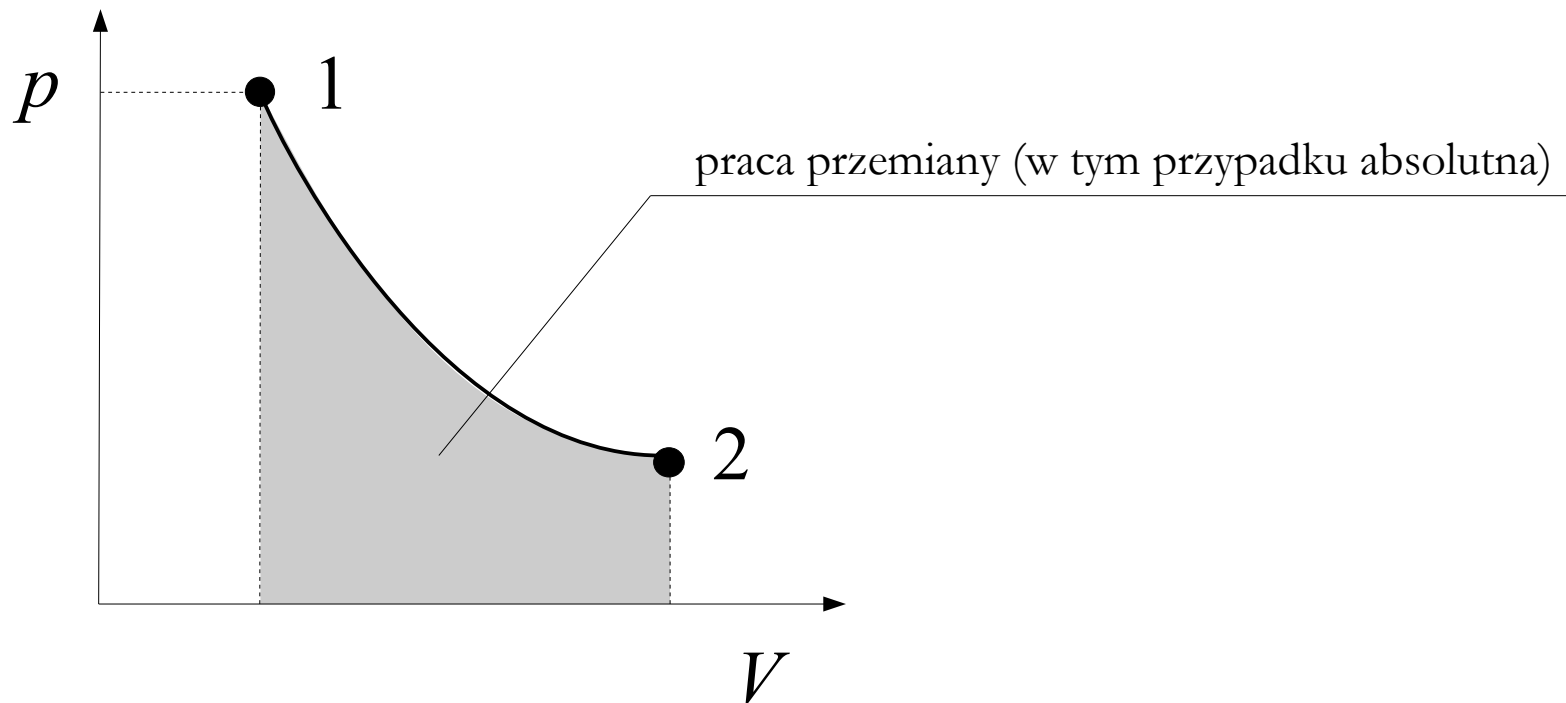
wykres pracy

$$L_{u1-2} = \int_{V_1}^{V_2} p(V) \cdot dV - p_0 \cdot (V_2 - V_1)$$

Wykres pracy

Wykres pracy – wykres przedstawiający zmiany ciśnienia i objętości w przemianie termodynamicznej. Nazwa pochodzi stąd, że pole pod krzywą przemiany równe jest pracy przemiany.

Praca przy stałym ciśnieniu

$$L_{1-2} = \int_{V_1}^{V_2} p(V) dV$$

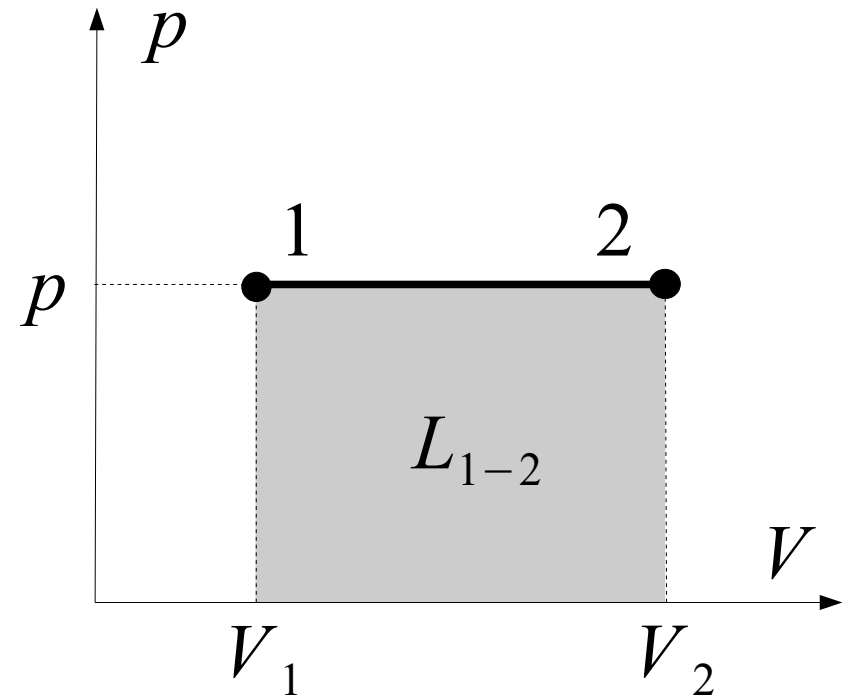
$$p = \text{const} \longrightarrow L_{1-2} = p \int_{V_1}^{V_2} dV$$

$$L_{1-2} = pV \Big|_{V_1}^{V_2}$$

$$L_{1-2} = pV_2 - pV_1$$

$$L_{1-2} = p(V_2 - V_1)$$

$$L_{1-2} = p \Delta V_{1-2}$$

$$dL = p dV \quad (*)$$

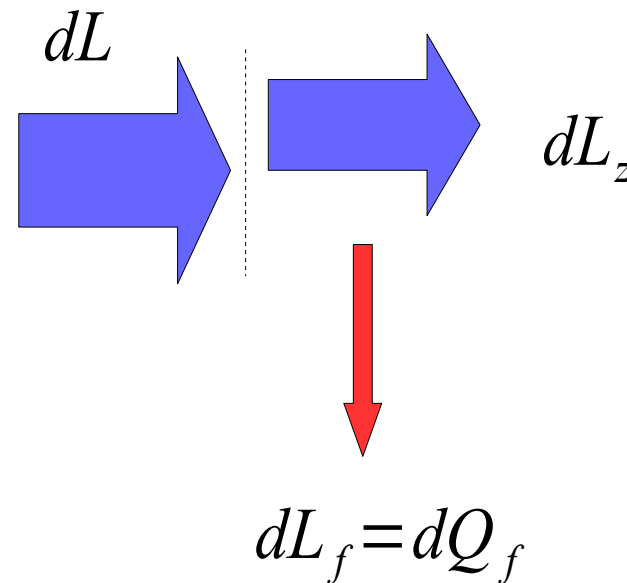
Praca wewnętrzna i zewnętrzna

Praca wewnętrzna – maksymalna praca możliwa do wykonania przez układ termodynamiczny.

Praca zewnętrzna – praca wewnętrzna pomniejszona o straty tarcia.

$$dL_z = dL - dL_f$$

dL_z - praca zewnętrzna

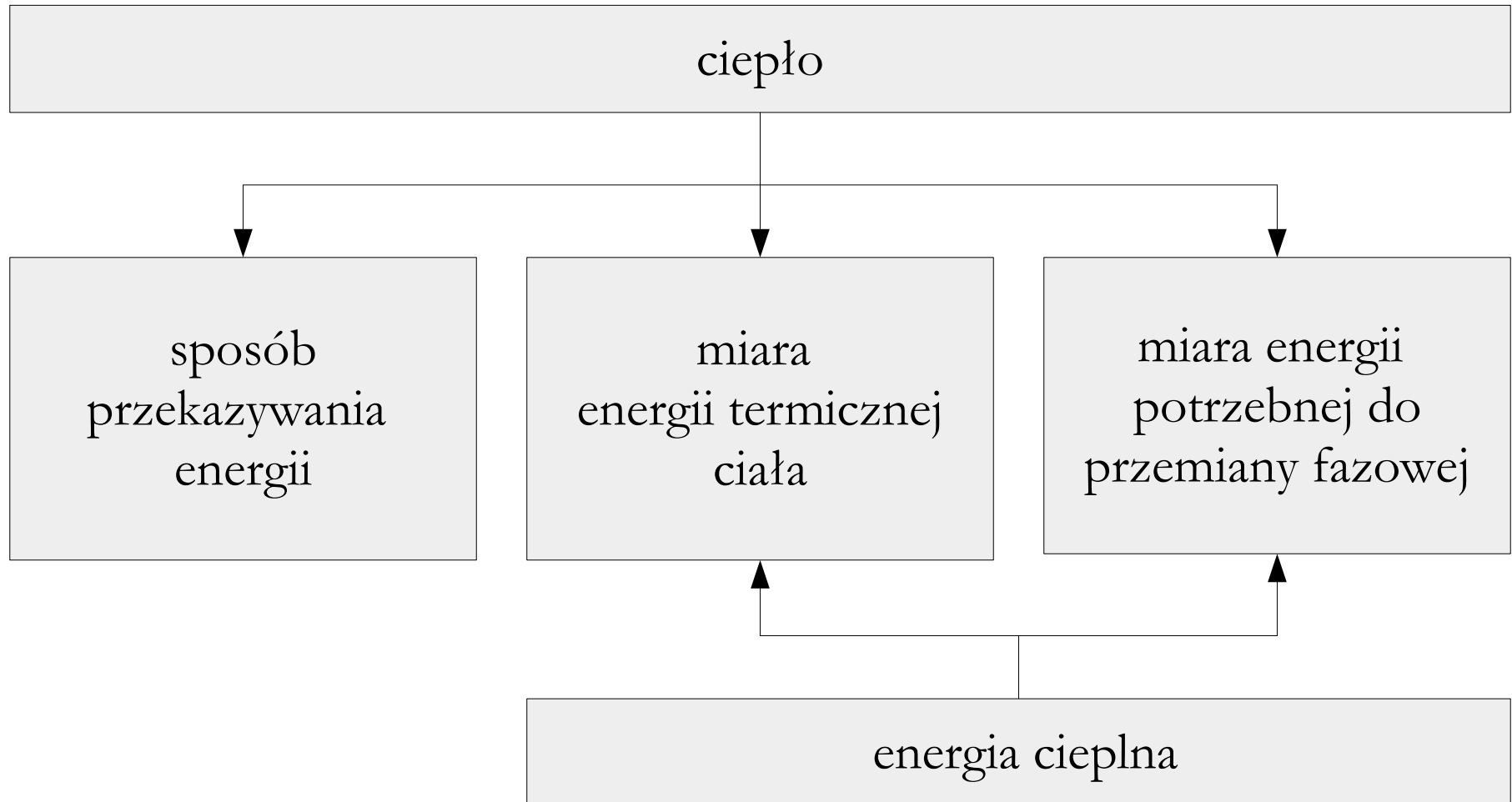
dL - praca bezwzględna lub względna

dL_f - praca strat tarcia

dQ_f - ciepło wygenerowane poprzez tarcie

Ciepło

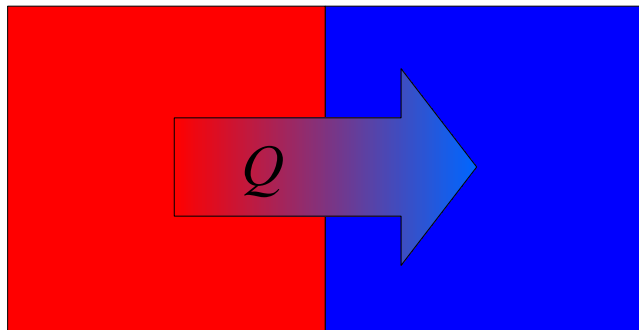

Ciepło

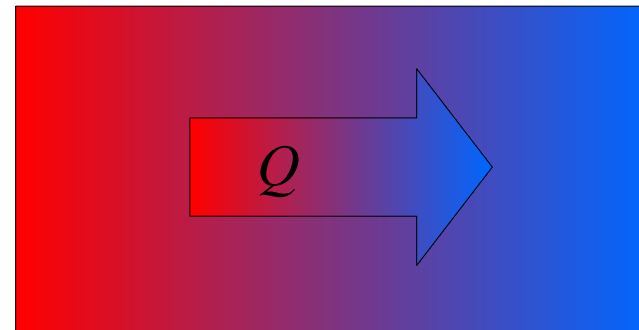

Ciepło może być rozumiane jest jako ta część energii wewnętrznej, która przekazywana jest między cząsteczkami i/lub atomami w oparciu o mikroskopowy mechanizm zderzeń. Aby nastąpił przepływ ciepła między dwoma punktami przestrzeni muszą zostać spełnione dwa warunki:

- materia między punktami musi być ciągła,
- między punktami musi istnieć różnica temperatur.

przepływ ciepła między dwoma ciałami

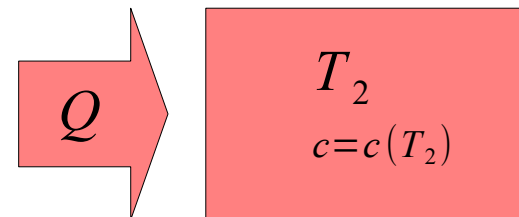
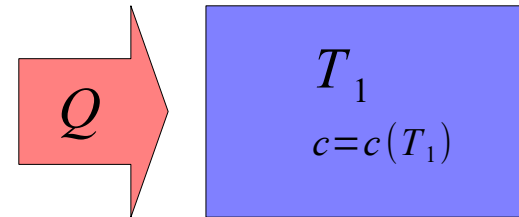
przepływ ciepła wewnątrz jednego ciała

Ciepło

Ciepło może być rozumiane jako ilość energii termicznej zgromadzonej przez ciało. W praktyce rozważa się najczęściej zmiany ilości tego ciepła.

$$Q_{1-2} = m \int_{T_1}^{T_2} c(T) dT = m \cdot c \Big|_{T_1}^{T_2} \cdot (T_2 - T_1)$$

funkcja zmian ciepła właściwego

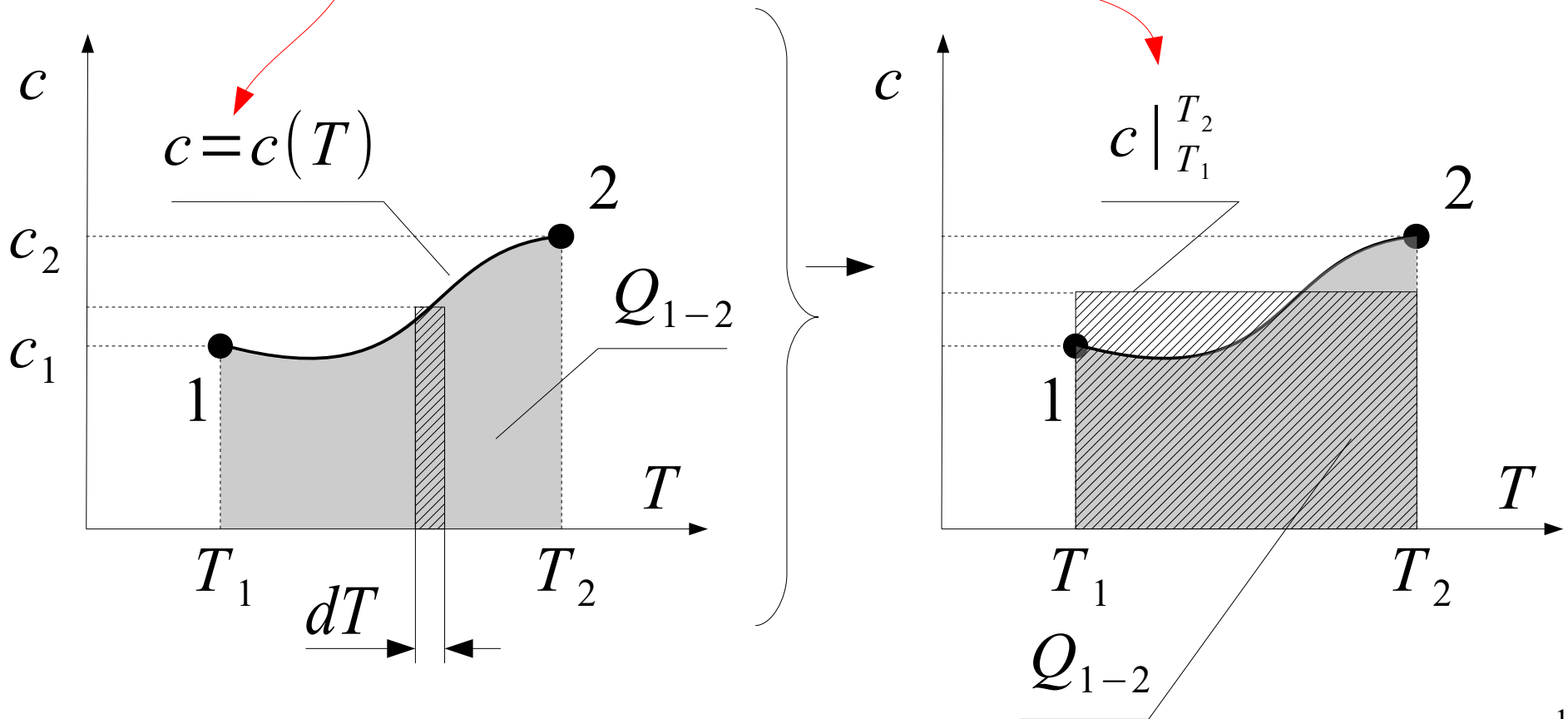

$c \Big|_{T_1}^{T_2}$ - pojemność cieplna właściwa dla danego zakresu temperatur

$$\left[\frac{J}{kg \cdot K} \right] \left[\frac{J}{kg \cdot ^\circ C} \right]$$

Ciepło

$$Q_{1-2} = m \int_{T_1}^{T_2} c(T) dT = m \cdot c \Big|_{T_1}^{T_2} \cdot (T_2 - T_1)$$

Ciepło

Ciepło może być rozumiane jako ilość energii potrzebna do zmiany stanu skupienia ciała (jest to tzw. ciepło utajone).

$$\Delta Q = m \cdot r_s$$

m - masa substancji $[kg]$

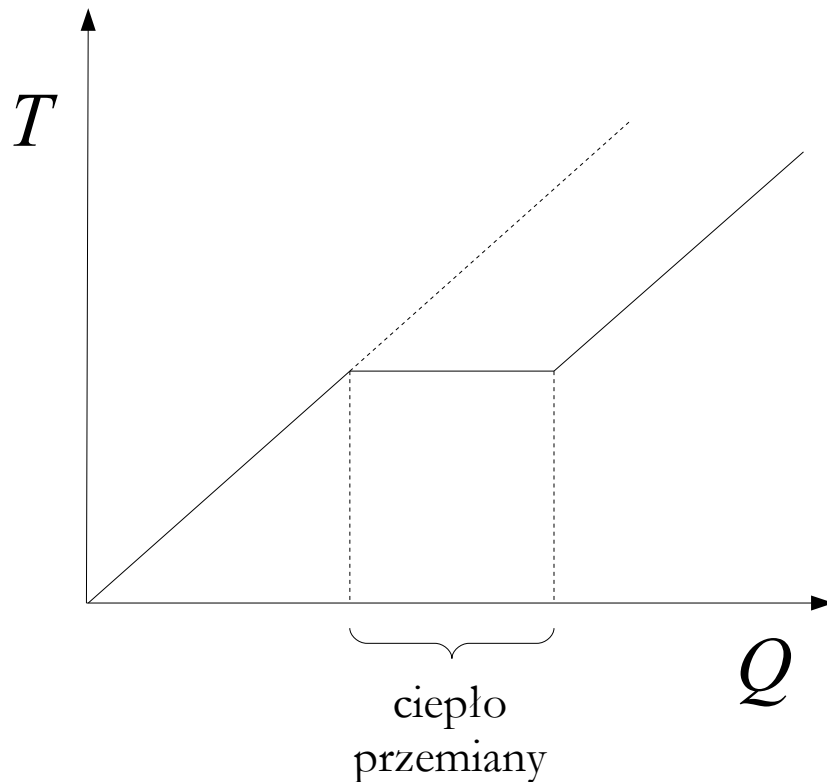
r_s - ciepło topnienia lub ciepło parowania (ogólnie ciepło przemiany fazowej) w danej temperaturze $\left[\frac{J}{kg} \right] \left[\frac{kJ}{kg} \right]$

nie ma różnicy temperatur,
bo przemiany fazowe są izotermiczne

Ciepło utajone

Ciepło utajone – ciepło przemiany fazowej.

$$T = \frac{1}{m \cdot c} Q$$

jest to równanie liniowe

$$y = a \cdot x$$

Ciepło właściwe

Ciepło właściwe – ciepło potrzebne do zwiększenia temperatury substancji o masie 1 [kg] o jeden kelwin (lub stopień Celsjusza).

$$c = \frac{1}{m} \cdot \frac{\Delta Q}{\Delta T}$$

c - ciepło właściwe substancji	$\left[\frac{J}{kg \cdot K} \right]$	$\left[\frac{J}{kg \cdot ^\circ C} \right]$
m - masa substancji	$[kg]$	
T - temperatura bezwzględna	$[K]$	$[^\circ C]$
Q - ciepło	$[J]$	

Dla płynów ściśliwych rozróżnia się ciepło właściwe przy stałym ciśnieniu oraz ciepło właściwe przy stałej objętości.

Ciepło właściwe molowe

Ciepło właściwe molowe – ciepło potrzebne do zwiększenia temperatury 1 [mola] substancji o jeden kelwin (lub stopień Celsjusza).

$$C = \frac{1}{n} \cdot \frac{\Delta Q}{\Delta T}$$

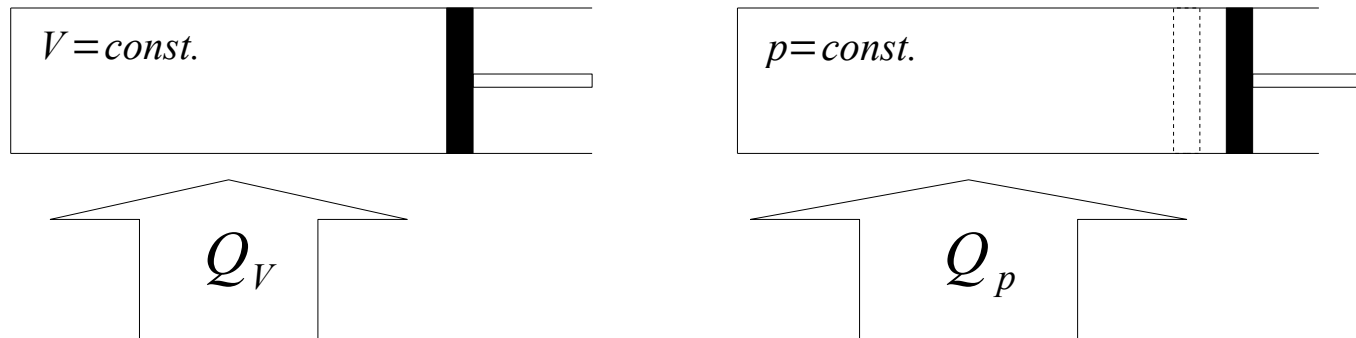
C - ciepło właściwe molowe	$\left[\frac{J}{mol \cdot K} \right]$	$\left[\frac{J}{mol \cdot ^\circ C} \right]$
n - liczba moli substancji	$[mol]$	
T - temperatura bezwzględna	$[K]$	$[^\circ C]$
Q - ciepło	$[J]$	

$$C = c \cdot M$$

- związek między ciepłem właściwym a ciepłem właściwym molowym
(M – masa molowa)

Wykładnik adiabaty

Ciepło właściwe przy stałym ciśnieniu jest zawsze nieco większe niż ciepło właściwe przy stałej objętości – różnica wynika z faktu, że podczas objętościowej ekspansji czynnika (koniecznej do zachowania stałego ciśnienia), musi być wykonana dodatkowa praca na powiększenie układu.

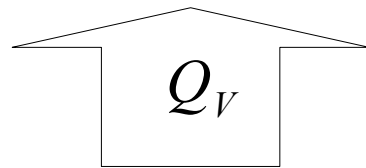

wykładnik adiabaty - $\kappa = \frac{c_p}{c_V}$ - ciepło właściwe przy stałym ciśnieniu
- ciepło właściwe przy stałej objętości

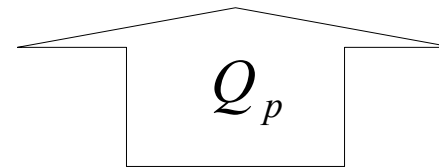
Wykładnik adiabaty

Znając ciepło właściwe można obliczyć jednostkową energię wewnętrzną lub też, w przypadku gazów doskonałych, entalpię właściwą. Temperaturę czasami definiuje się jako miarę stopnia nagrzania ciał – tu widać dlaczego.

$$u = c_V \cdot T$$

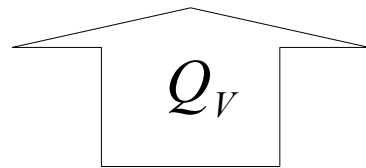
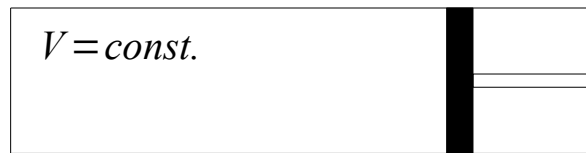

$$h = c_p \cdot T$$

Równanie Mayera

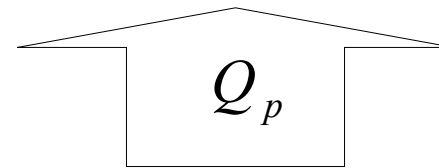

Podczas obliczania ciepła trzeba zawsze zwrócić uwagę, przy jakiej przemianie się to odbywa – istnieją tylko dwie opcje:

$$dQ_V = m \cdot c_V \cdot dT$$

$$dQ_V = n \cdot C_V \cdot dT$$

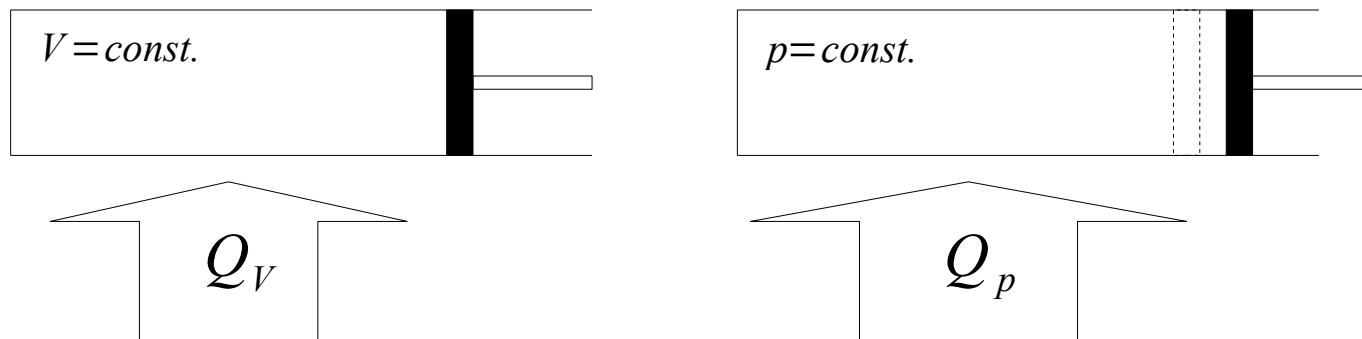
$$dQ_p = m \cdot c_p \cdot dT$$

$$dQ_p = n \cdot C_p \cdot dT$$

Równanie Mayera

Różnica pomiędzy oboma układami jest taka, że przy stałym ciśnieniu wykonywana jest dodatkowo praca (lub inaczej: praca równa się różnicy ciepła większego, czyli przy stałym ciśnieniu, i mniejszego, czyli przy stałej objętości):

$$dL = dQ_p - dQ_V = n \cdot C_p \cdot dT - n \cdot C_V \cdot dT \quad \text{gdzie:} \quad dL = p dV \quad (*)$$

Równanie Mayera

Różnica pomiędzy oboma układami jest taka, że przy stałym ciśnieniu wykonywana jest dodatkowo praca (lub inaczej: praca równa się różnicy ciepła większego, czyli przy stałym ciśnieniu, i mniejszego, czyli przy stałej objętości):

$$pV = nR_u T \quad \xrightarrow{p = \text{const}} \quad p dV = nR_u dT$$

$$n \cdot C_p \cdot dT - n \cdot C_V \cdot dT = nR_u dT \quad \longleftarrow \quad dL = nR_u dT$$

$$C_p - C_V = R_u$$

Wpływ budowy atomowej na pojemność cieplną

Ciepło właściwe (pojemność cieplna) zależy od budowy atomu

	C_p	C_V	κ
gazy jednoatomowe (He, Ar)	$\frac{5}{2} \cdot R_u$	$\frac{3}{2} \cdot R_u$	$\frac{5}{3} = 1.67$
gazy dwuatomowe (O_2 , N_2)	$\frac{7}{2} \cdot R_u$	$\frac{5}{2} \cdot R_u$	$\frac{7}{5} = 1.4$
gazy wieloatomowe (CH_4 , H_2O)	$\frac{9}{2} \cdot R_u$	$\frac{7}{2} \cdot R_u$	$\frac{9}{7} = 1.286$

związek między ciepłem właściwym molowym a uniwersalną stałą gazową

$$\kappa = \frac{C_p}{C_V} = \frac{c_p \cdot M}{c_V \cdot M} = \frac{c_p}{c_V}$$

Modele ciepła właściwego

Modele ciepła właściwego:

- wartość stała
(np. gazy doskonałe)

$$\left\{ \begin{array}{l} c_p \Big|_{T_1}^{T_2} = c_p = \text{const.} \\ c_V \Big|_{T_1}^{T_2} = c_V = \text{const.} \end{array} \right.$$

- funkcja temperatury
(gazy półdoskonałe)

$$\left\{ \begin{array}{l} c_p \Big|_{T_1}^{T_2} = c_p(T) \\ c_V \Big|_{T_1}^{T_2} = c_V(T) \end{array} \right.$$

- funkcja temperatury i ciśnienia
(gazy rzeczywiste)

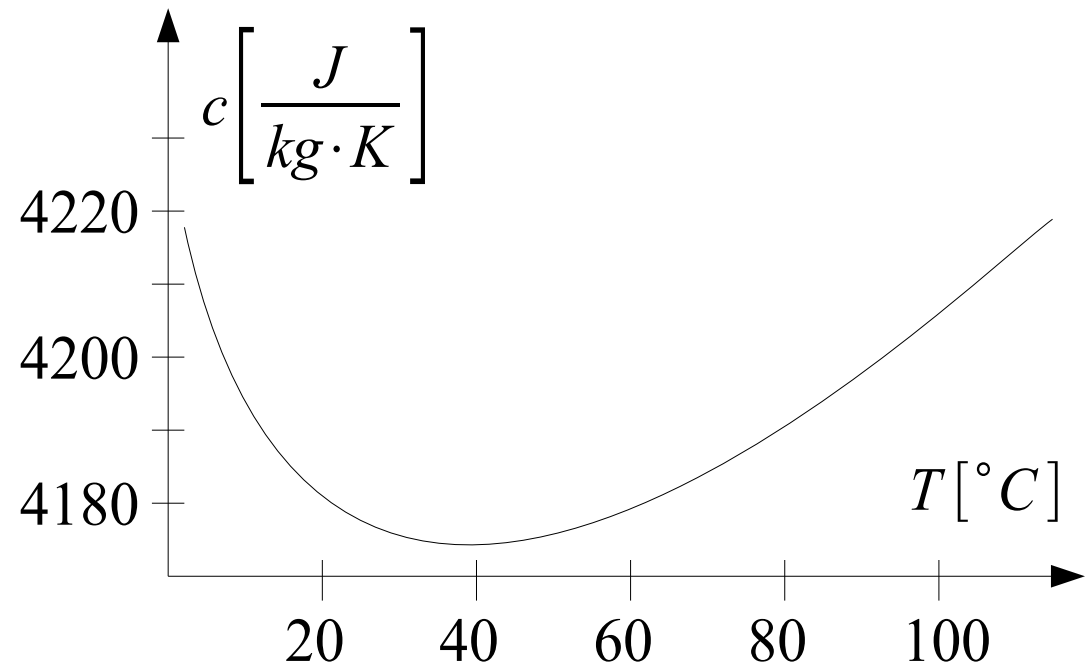
$$\left\{ \begin{array}{l} c_p \Big|_{T_1}^{T_2} = c_p(T, p) \\ c_V \Big|_{T_1}^{T_2} = c_V(T, p) \end{array} \right.$$

Ciepło właściwe jako wartość stała

Ciała stałe	c	Ciecze	c	Gazy	c _p
	[J/(kgK)]		[J/(kgK)]		[J/(kgK)]
Aluminium (glin)	896	Alkohol etylowy	2 380	Amoniak	2 140
Cyna (Sn)	220	Benzyna	2 090	Azot (N)	1 050
Cynk (Zn)	380	Eter	2 350	Dwutlenek węgla	846
Lód	2 100	Gliceryna	2 430	Hel (He)	5 200
Miedź (Cu)	380	Nafta	2 200	Metan	2 370
Mosiądz	400	Olej hydrauliczny (Hydrol)	1 885	Para wodna (nieco powyżej 100 [°C])	2 200
Nikiel (Ni)	460	Rtęć (Hg)	130	Powietrze	1 000
Ołów (Pb)	130	Woda	4 186	Tlen (O)	916
Srebro (Ag)	250			Wodór (H)	14 300
Szkło	840				
Złoto (Au)	129				
Żelazo (Fe)	460				

Ciepło właściwe jako funkcja temperatury

T [C]	c [J/(kgK)]
0	4240
5	4228
10	4215
15	4211
20	4207
25	4207
30	4203
35	4203
40	4203
45	4203
50	4203
55	4203
60	4207
65	4211
70	4215
75	4215
80	4219
85	4224
90	4228
95	4228
100	4232

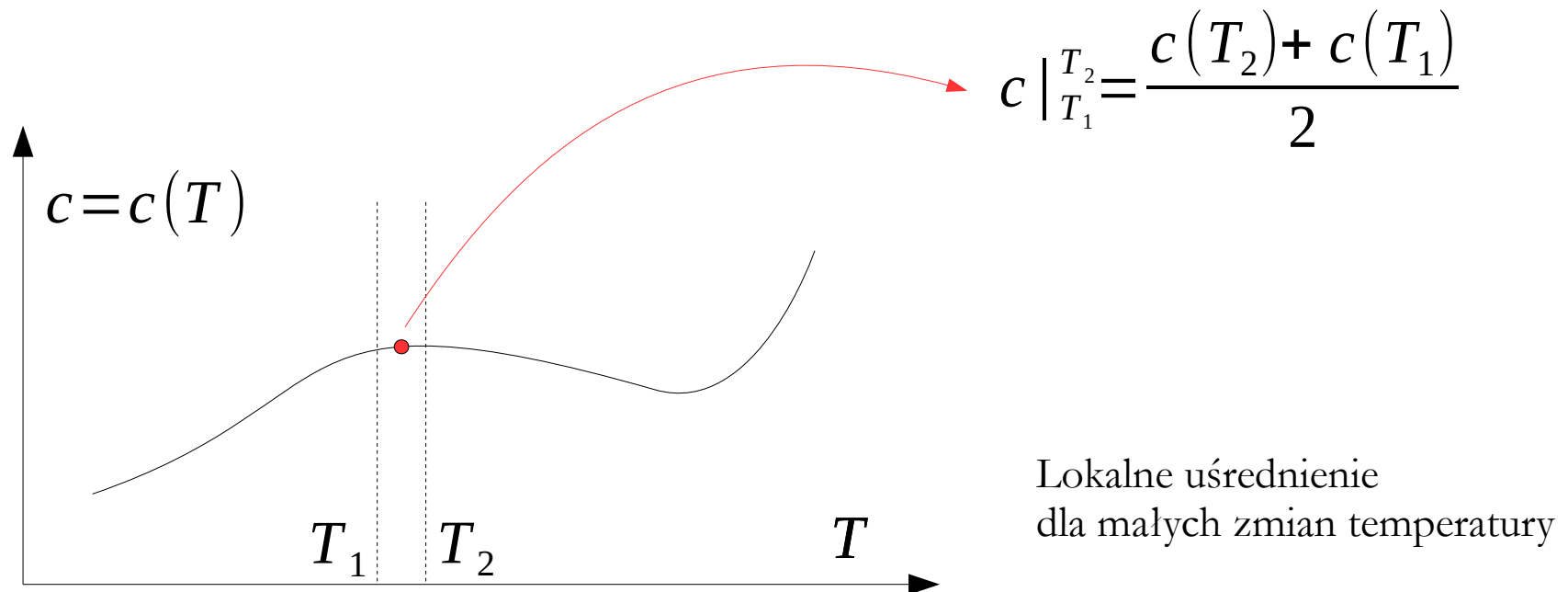

Ciepło właściwe wody w funkcji temperatury.

Średnie ciepło właściwe

Obliczanie średniego ciepła właściwego:

- dla małych różnic temperatur można wyznaczyć średnią arytmetyczną ciepła właściwego

Średnie ciepło właściwe

Obliczanie średniego ciepła właściwego:

- dla dużych różnic temperatur należy wyznaczyć tzw. średnie ciepło właściwe, odpowiednie dla danego zakresu temperatur

$$Q_{1-2} = \int_{T_1}^{T_2} c(T) dT = m \cdot c \Big|_{T_1}^{T_2} \cdot (T_2 - T_1) \longrightarrow c \Big|_{T_1}^{T_2} = \frac{Q_{1-2}}{m \cdot (T_2 - T_1)}$$

lub na wielkościach jednostkowych

$$c \Big|_{T_1}^{T_2} = \frac{q_{1-2}}{T_2 - T_1}$$

Średnie ciepło właściwe

Funkcja ogólna ciepła właściwego

$$c(T) = a_1 + a_2 \cdot T + a_3 \cdot T^2 + a_4 \cdot T^3$$

T - temperatura (najczęściej bezwzględna)

a_i - stałe charakterystyczne dla danej substancji

Przykładowo – funkcja dla powietrza (w zakresie od 273 do 1800 [K]):

$$c_p(T) = 0.97 + 0.0679 \cdot \frac{T}{1000} + 0.1658 \cdot \left(\frac{T}{1000}\right)^2 - 0.0679 \cdot \left(\frac{T}{1000}\right)^3$$

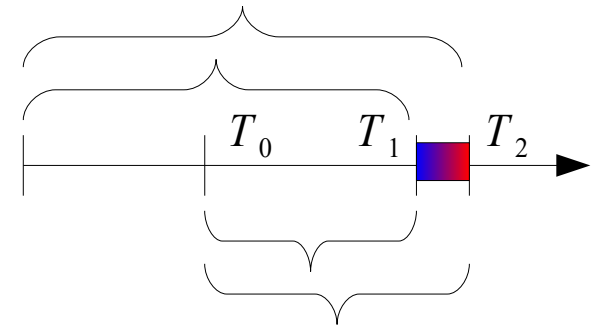
Średnie ciepło właściwe

- odniesienie do temperatury bezwzględnej

$$c \Big|_{T_1}^{T_2} = \frac{q_{1-2}}{T_2 - T_1} = \frac{\int_{T_1}^{T_2} c(T) dT}{T_2 - T_1} \quad \text{gdzie } c(T) = a_1 + a_2 \cdot T + a_3 \cdot T^2 + a_4 \cdot T^3$$

- odniesienie do temperatury względnej

$$c \Big|_{T_1}^{T_2} = \frac{q_{0-2} - q_{0-1}}{T_2 - T_1} = \frac{\int_{T_0}^{T_2} c(T) dT - \int_{T_0}^{T_1} c(T) dT}{T_2 - T_1}$$

Średnie ciepło właściwe

$$c \Big|_{T_1}^{T_2} = \frac{c \Big|_{T_0}^{T_2} \cdot (T_2 - T_0) - c \Big|_{T_0}^{T_1} \cdot (T_1 - T_0)}{T_2 - T_1}$$

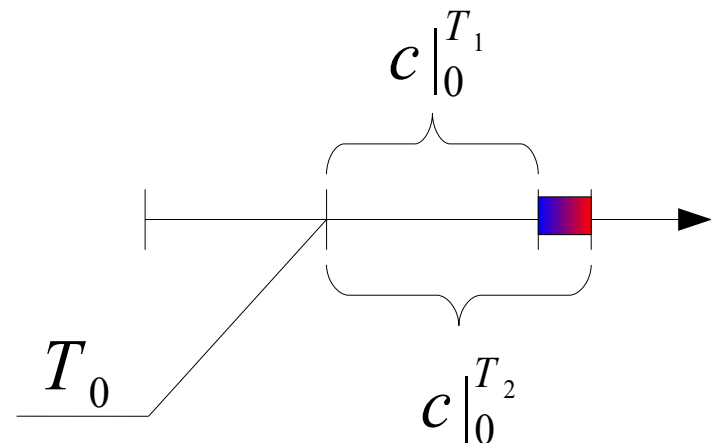
T_0 - temperatura odniesienia

Jeżeli temperatura odniesienia $T_0 = [0^\circ \text{C}]$, to:

$$c \Big|_{T_1}^{T_2} = \frac{c \Big|_0^{T_2} \cdot T_2 - c \Big|_0^{T_1} \cdot T_1}{T_2 - T_1}$$

$c \Big|_0^{T_2}$ - ciepło właściwe w temperaturze T_2

$c \Big|_0^{T_1}$ - ciepło właściwe w temperaturze T_1

Średnie ciepło właściwe – przykład

Dana jest funkcja $C_V(T)$. Obliczyć średnie ciepło właściwe molowe dla zakresu temperatur od 20 do 300 stopni Celsjusza

$$C_V|_{200}^T = 32 + 0.021 \cdot T$$

T - temperatura względna [$^{\circ}C$]

$$\begin{aligned} T_1 = 20 &\longrightarrow C_V|_{200}^{20} = 32 + 0.021 \cdot 20 = 32.42 \\ T_2 = 300 &\longrightarrow C_V|_{200}^{300} = 32 + 0.021 \cdot 300 = 38.30 \end{aligned} \quad \left[\frac{kJ}{kmol \cdot K} \right]$$

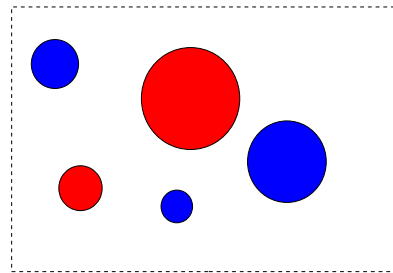
$$T_0 = 200 \quad c|_{T_1}^{T_2} = \frac{c|_{T_0}^{T_2} \cdot (T_2 - T_0) - c|_{T_0}^{T_1} \cdot (T_1 - T_0)}{T_2 - T_1}$$

$$C_V|_{20}^{300} = \frac{38.30 \cdot (300 - 200) - 32.42 \cdot (20 - 200)}{300 - 20} = 34.52 \quad \left[\frac{kJ}{kmol \cdot K} \right]$$

Zasada Bilansu Ciepłego

Zasada Bilansu Ciepłego – szczególna postać Zasady Zachowania Energii, w której bilansuje się wyłącznie ciepło.

$$\sum_{i=1}^{n_i} \Delta Q_i = \sum_{j=1}^{n_j} \Delta Q_j$$

izolowana granica
układu termodynamicznego

Q_i - ciepło dostarczone do układu przez i-ty element układu

Q_j - ciepło odebrane w układzie przez j-ty element układu

n_i - liczba elementów układu termodynamicznego dostarczających ciepło

n_j - liczba elementów układu termodynamicznego odbierających ciepło

} $[J]$

Składniki bilansu ciepła

W bilansach ciepła bierze się zazwyczaj pod uwagę ciepło zmieniające temperaturę poszczególnych elementów układu (ciepło nagrzewania) oraz ciepło przemian fazowych.

$$\Delta Q = m \cdot c \cdot (T_2 - T_1)$$

$$\Delta Q = m \cdot r_s$$

m - masa ciała $[kg]$

c - ciepło właściwe ciała $\left[\frac{J}{kg \cdot K} \right] \left[\frac{J}{kg \cdot ^\circ C} \right]$

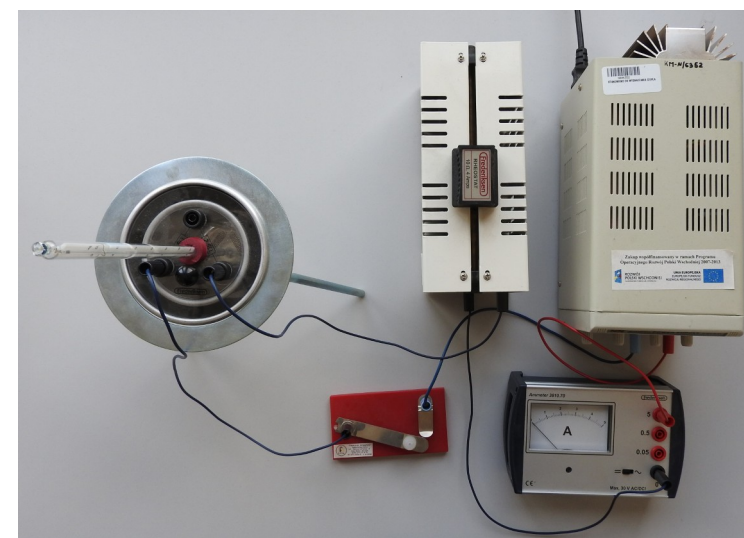
T_1 - początkowa temperatura procesu $[K]$

T_2 - końcowa temperatura procesu $[K]$

r_s - ciepło topnienia lub ciepło parowania (ogólnie ciepło przemiany fazowej) w danej temperaturze $\left[\frac{J}{kg} \right]$

nie ma różnicy temperatur,
bo przemiany fazowe są izotermiczne

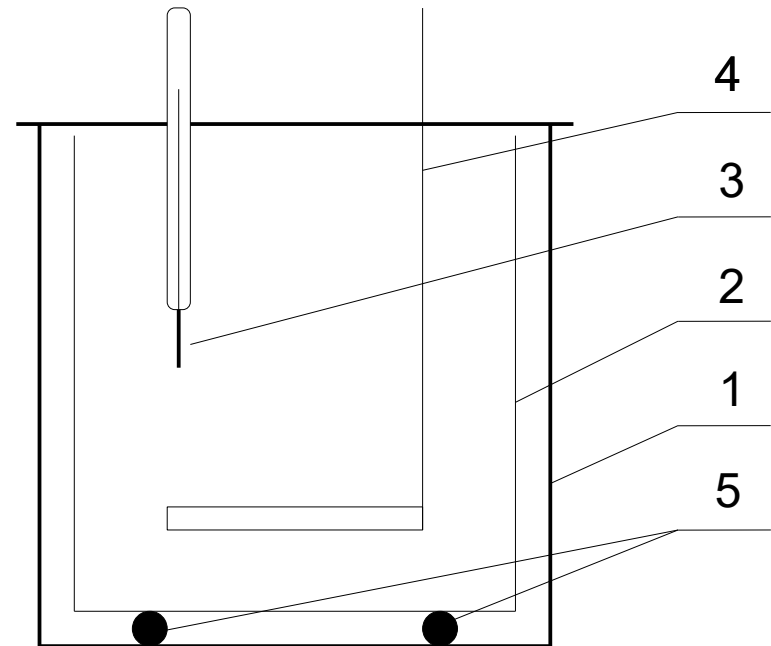
Badania akumulacji ciepła

Stanowiska do badania akumulacji ciepła.

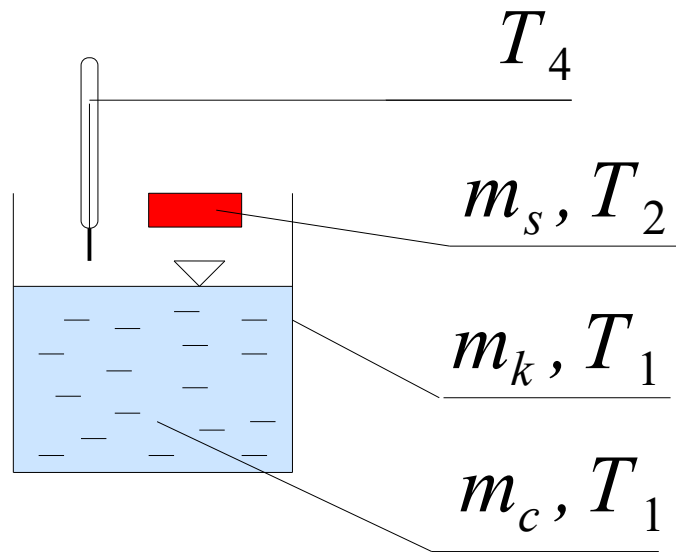
Kalorymetr (budowa i działanie)

Kalorymetr „szkolny”

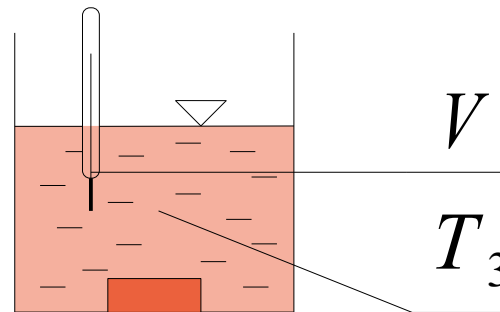

- 1 – naczynie zewnętrzne (izolujące)
- 2 – naczynie wewnętrzne
- 3 – termometr
- 4 – mieszadło
- 5 – podstawka z termoizolującego materiału

Przykład bilansu kalorymetrycznego

$$\Delta Q_s = \Delta Q_c + \Delta Q_k + \Delta Q_t$$

$$T_2 > T_1$$

$$\Delta Q_s = m_s \cdot c_s \cdot (T_2 - T_3)$$

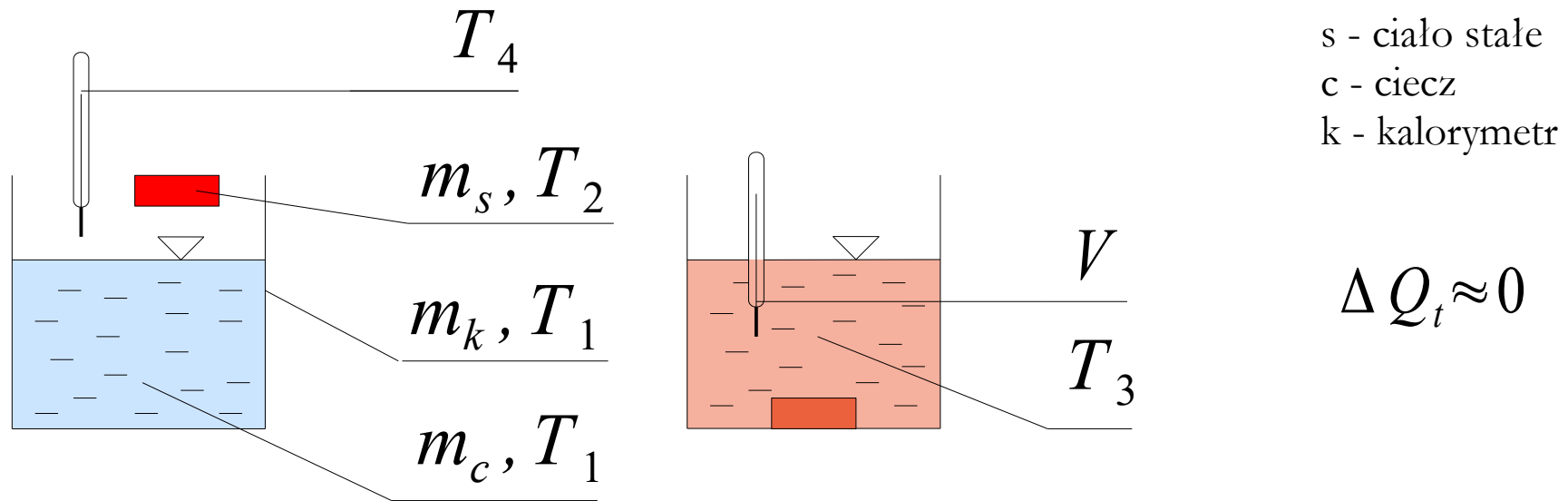
$$\Delta Q_c = m_c \cdot c_c \cdot (T_3 - T_1)$$

$$\Delta Q_k = m_k \cdot c_k \cdot (T_3 - T_1)$$

$$\Delta Q_t = V \cdot R \cdot (T_3 - T_4)$$

- ciepło oddane przez wrzucone do cieczy gorące ciało stałe
- ciepło pobrane z ciała stałego przez ciecz
- ciepło pobrane z ciała stałego przez kalorymetr
- ciepło pobrane z ciała stałego przez termometr

Przykład bilansu kalorymetrycznego

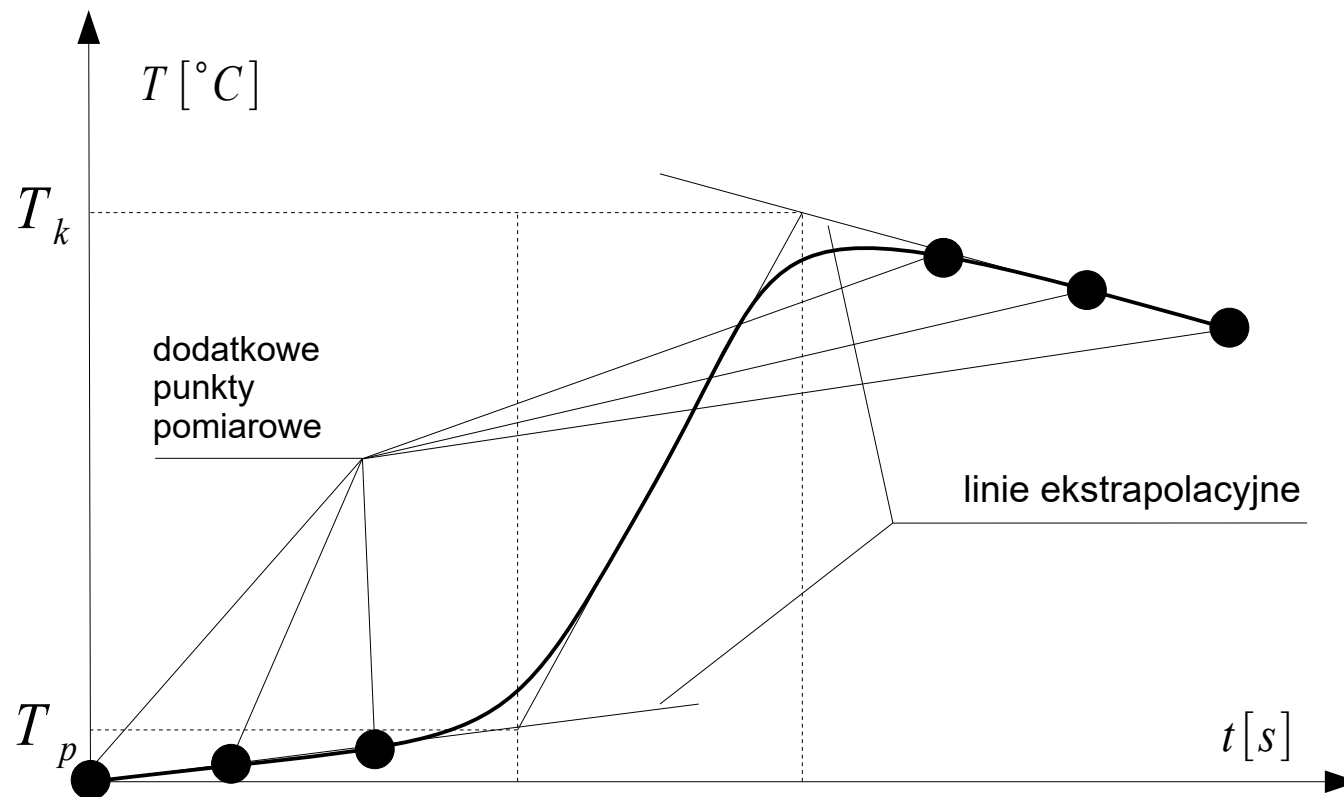
$$m_s \cdot c_s \cdot (T_2 - T_3) = m_c \cdot c_c \cdot (T_3 - T_1) + m_k \cdot c_k \cdot (T_3 - T_1)$$

$$c_s = \frac{(m_c \cdot c_c + m_k \cdot c_k) \cdot (T_3 - T_1)}{m_s \cdot (T_2 - T_3)}$$

$$c_c = \frac{m_s \cdot c_s \cdot (T_2 - T_3) - m_k \cdot c_k \cdot (T_3 - T_1)}{m_c \cdot (T_3 - T_1)}$$

Problem temperatur granicznych

Aby poprawić jakość pomiaru, początkową i końcową temperaturę procesu można określić metodą ekstrapolacyjną (nie byłoby takiej potrzeby, gdyby kalorymetr izolował w sposób doskonały).

Przykład bilansu kalorymetrycznego

$$Q = m c \Delta T$$

$$m_1 \cdot c \cdot (T_k - T_1) = m_2 \cdot c \cdot (T_2 - T_k)$$

$$15 \cdot (T_k - 10^{\circ}\text{C}) = 25 (60 - T_k)$$

$$m \cdot c \cdot \Delta T = m \cdot c \cdot \Delta T$$

$$m_1 \cdot \Delta T = m_2 \cdot \Delta T$$

$$m_1 \cdot (T_k - T_1) = m_2 \cdot (T_2 - T_k)$$

$$15 \text{ kg} \cdot (T_k - 10^{\circ}\text{C}) = 25 \text{ kg} \cdot (60^{\circ}\text{C} - T_k)$$

$$15 T_k - 150^{\circ} = 1500 - 25 T_k$$

$$40 T_k = 1650^{\circ}\text{C} \cdot \text{kg}$$

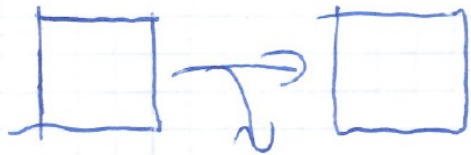
$$40 T_k = 1650^{\circ}\text{C}$$

$$T_k = 41,25^{\circ}\text{C}$$

Przykłady błędnego sposobu rozwiązywania zadań – proszę tak nie robić!

Takie zapisy ujawniają brak znajomości podstawowych zasad matematyki!

Przykład bilansu kalorymetrycznego

m_1 wym m_2
 P_1 P_2

$$P_1 V = m_1 R_i T_1$$

$$P_2 V = m_2 R_i T_2$$

$$\frac{P_1}{m_1} = \frac{R_i T}{V}$$

$$\frac{P_2}{m_2} = \frac{R_i T}{V}$$

$$\frac{P_1}{m_1} = \frac{P_2}{m_2}$$

$$\frac{P_1}{m_2 A m} = \frac{P_2}{m_2}$$

$$P_1 m_2 = P_2 m_2 + P_2 A m$$

$$= \frac{3}{1000} (50\,000 - \cancel{100\,000} - \cancel{1200\,000}) = \underline{\underline{-3,45 \text{ [kJ]}}}$$

Przykłady rażących błędów związanych z niezajomością podstaw matematyki.

Podsumowanie

Zagadnienia:

Ogólna definicja pracy, rodzaje pracy, praca bezwzględna, praca względna, wykres pracy, praca przy stałym ciśnieniu, praca wewnętrzna i zewnętrzna, ciepło, ciepło utajone, ciepło właściwe, ciepło właściwe molowe, wykładnik adiabaty, równanie Mayera, wpływ budowy atomowej na pojemność cieplną, modele ciepła właściwego, średnie ciepło właściwe, Zasada Bilansu Ciepłego, składniki bilansu ciepła, kalorymetr, przykład bilansu kalorymetrycznego, problem temperatur granicznych.

UNIVERSITY OF WARMIA AND MAZURY IN OLSZTYN
The Faculty of Technical Sciences
POLAND, 10-957 Olsztyn, M. Oczapowskiego 11
tel.: (48)(89) 5-23-32-40, fax: (48)(89) 5-23-32-55
URL: <http://www.uwm.edu.pl/edu/sobieski/> (in Polish)

Dziękuję za uwagę

Wojciech Sobieski

Olsztyn, 2013-2022